

Puhe Itä-Helsingin senioreiden syyskokouksessa 3.11.2022 (jätin lihavoinnit/horopai(at)gmail.com)

En pidä puheita usein ja piti kysyä neuvoa. Päädyin lopulta ajatukseen nostamaa eläkeläisiin ja järjestöihin liittyviä mainitsemisen arvoista asioista. Koska Senioriliiton historiikin kirjoittamisesta on jo vähän aikaa, täytyy myöntää, että upottuani taas asiaan, oli vaikea jättää monia asioita pois ja tiivistää, koska usein yksityiskohdat ovat tärkeitä. Lopussa on KALVOJA, jotka eivät kaikki valmistuneet, enkä niitä esittänyt.

ETENEMINEN: Historiikin alkuvaiheet osaltani. Aineistoihin perehtyminen ja vähän liiton historiaa. Puolueet välttämätön paha. Yksin ei onnistu eli liiton edunvalvonnan kehitys ja iäkkään kansalaisen asema yhteiskunnassa, historia. Monimutkaisen eläkelainsäädännön lyhyt historia. Vähän sotesta ja koronasta sekä Yhdistyksistä

Toimiessani Porvarillisen Työn arkiston johtajana ja siellä oli jo parin vuoden ajan vierailut Senioriliiton aineistoja tutkimassa Liiton ja liittovaltuuston entinen puheenjohtaja Jouni Mykkänen, jonka tunsin vanhastaan. Kun hän sitten huomasi tarvitsevansa apua, hän pyysi minua hankkeeseen mukaan. Olin kesän jälkeen jäämässä eläkkeelle (68 v), ja työn alla ollut Hämeen Kokoomuksen 100-v historiikki oli juuri valmistunut, joten minulle sopi ihan hyvin.

Liiton ajatuksena vuonna 2014 oli jatkaa historiansa kirjoittamista 25 vuotisrytmiä seuraten, mikä tuntui ihan perustellulta. Kokoomuksella on yksi piiri, joka laatii historiikin aina kymmenen vuoden välein. Historiikkitoimikunnan sihteerinä ehti toimia kaksi toiminnanjohtaja, sitten hänen ja jäsenenä oli liiton puheenjohtajan lisäksi kaksi piirien pitkäaikaista aktiivia. Tunsin toiminnanjohtajan ja puheenjohtajan kokoomusyhteyksistä ja ymmärsin, että hankkeen aika-aula puolsi lisävoimien ottamista, sillä sisällysluettelon lisäksi ei valmista tekstiä oikeastaan ollut. Toimikunta kohtasi vastoinkäymisiä, sillä keväällä 2020 toinen piirin edustaja vetäytyi ja toinen menehtyi äkillisesti joulun alla, joten valmiin luku siirtyi työvaliokunnan tehtäväksi.

Tiesin Senioriliiton ja sen vaiheista, mutta varsinaisista eläkeläisten asioista en voinut sanoa tietäväni mitään, sillä olin ajatellut paneutua niihin sitten eläkkeellä, ainakin omalta osaltani. Olin keskittynyt vain siihen, että saan asuntolainani maksetuksi ennen eläkkeelle jäämistä. Lähdeaineistona oli käytössä hyvien arkistoaineistojen lisäksi Liiton ensimmäisen 25-vuotiskauden historiikki, joka tuli tiivistää kuvaamaan taustaa ja kehityskaarta. Koska historiikin kirjoittaminen jäi lopulta pääosin minulle, pääsin vaikuttamaan sisältöön ja järjestömielisenä halusin selvittää myös kentän merkitystä, sillä järjestön vahvuus ja jatkuvuuden turva on usein sen kentässä.

Pidän historiikkien kirjoittamista tärkeänä, sillä yleensä alkamiseen on ollut syy ja hyvät **perustelut, jotka saivat ihmisiä lähtemään mukaan**. Jos ajatus matkalla väljähtyy, on kyse ollut tilapäisestä hankkeesta, ehkä vain protestista, eikä jatkamisessa ole mieltä, sillä väkeä ei saataisi enää mukaan. Jos toiminta jatkuu ja menestyy, on se kertomisen arvoista. Näin on Senioriliiton kohdalla. Jäsenmäärä on kasvanut, vakiintunut ja toiminta monimuotoistunut. Vaikka Liiton toiminnassa näkyi ajan muutos, on perustana ollut oman arvovalinnan tehneiden ihmisten tekemä työ yhdessä päätettyjen tavoitteiden hyväksi. Tutkimuksen mukaan tärkeitä tavoitteita ovat **sukupolvien perinnön siirtäminen, suomalaisen identiteetin vaaliminen, talkoohenkisyys sekä henkisten ja hengellisten arvojen kunnioittaminen**.

Koska työllä on aina tekijänsä ja jonkinlainen mitattavissa oleva tulos, ja siksi historiikissa on nimiluetteloilta ja numeroilta, koska tehtävänä on muistuttaa aikaisemmista toimijoista, jotka muodostavat osan sitä ketjua, johon tänään tehtävä työ tullaan liittämään. Ketjun jokaisella osalla on paikkansa, jos ei muuta niin yritys estää, ettei ketju omalta kohdalta katkea. Siksi halusin tuoda esiin piirien ja paikallisyhdistysten toimintaa, vaikka niille ei alun perin ollut sisällysluettelossa varattu tilaa, vaan ne oli tarkoitus vain luetteloida.

Jotta voi kirjoittaa historiikin pitää aiheesta itse innostua, kaivaa syy ja seuraussuhteita ja sitten toivoa, että kasaan saatu kertomus veisi muitakin mukanaan. Aiheeseen tartuttuani huomasin, että Liitto oli syntynyt samalla tavoin kuin moni muukin kokoomusta lähellä oleva järjestö kuten Kulttuuriliitto, Kansio ja Arkistokin. Kokoomuksella olisi ollut 1970-luvulla suuri tarve toimintakentän laajentamiseen mutta **pitkään oppositiossa olleella, vähävaraisella puolueella ei ollut siihen resursseja**. Vasta kun valtion budjettiin liittyen Veikkausvoittovaroista (RAY) alettiin osoittaa määrärahoja em. kaltaisiin hankkeisiin, alkoivat puolueen toimijat puuhata uutta toimintaa. Vasemmisto puolueet olivat aiemmin liikkeellä, mikä näkyy jäsenmäärissä ja Keskusta aloitti vuotta aikaisemmin. Toiminta ja investoitetut määräytyivät parlamentaaristen voimasuhteiden mukaan ja olivat toiminnan määrän ja laadun mukaan lisäksi riippuvaisia jäsenmäärästä, joten nopeat söivät hitaat ja kokoero on nähtävissä ja vaikuttaa tänäkin päivänä. Puolueiden kannustimena toimi myös eläkeläisten lukumäärä, joka oli 1970-luvulla noussut lähes 1/2 miljoonaan ja oli siis merkittävä osa äänestäjäkuntaa, joten mielenkiinto kasvaa joukkoa oli ymmärrettävää.

Kansallinen Eläkeläisliitto perustettiin kokoomuksen eläkeläisseminaarin yhteydessä Tuusulassa ja jäsenyydestä päätettiin vuonna 1972, ensimmäisessä liittokokouksessa. Sitten alettiin rakentaa kenttää ja asettaa tavoitteita. Puolueen jäsenyys ei kuitenkaan osoittautunut hyväksi ratkaisuksi ja n 5 jäsenyysvuoden jälkeen vuonna 1977 erottiin. Syitä oli monia ja yhtenä keskeisenä oli tieto, että jäsenyys estäisi järjestön RAY-avustusten saamisen. **Toisaalta** mitään varmuutta siitä **olisiko jäsenyys mitenkään edistänyt** eläkeläisten asiaa, ei ollut. Ehkä ennemminkin päinvastoin. Eron jälkeen Liitto aloitti itsenäisen taipaleensa ilman piirejä, jotka perustettiin vasta myöhemmin. Vaikka kokoomuksen pitkään jatkunut oppositioasema ei olisi voinut Liitolle myöskään suuria vaikutusmahdollisuuksia taata, liitto kannatti sen arvopohjaa, aatetta ja tuki vaalityötä avoimesti. Aika ajoin puolueen eläkeläisohjelmia ja vaaliteemoja on valmisteltu yhdessä.

Kokoomusyhteistyö on toiminut vaihtelevasti, mutta sen merkitys kanavana kansanedustajiin eduskunnassa ja hallitukseen on ollut aina tärkeä. Liiton puheenjohtaja saa osallistua kokoomuksen puoluehallituksen ja -valtuuston kokouksiin, toiminnanjohtaja puoluevaltuuston kokouksiin, joissa heillä on läsnäolo- ja puheoikeus. Liiton puheenjohtajista suurimmalla osalla on tausta kokoomuksen riveissä valtuustosta, eduskunnasta ja nykyisellä ministerinä olemisesta. Jokainen heistä on tuonut mukanaan omat verkostonsa ja kokemuksensa eduskunnan ja ministeriöiden toiminnasta ja menettelytavoista, mistä on edunvalvonnan kannalta ollut apua. Julkisuudesta tuttu henkilö saa helpommin huomiota kiinnitettyä esitettyihin asioihin. Ehkä yksi onnistuneimpia julkisuustapahtumia oli Elsi Hetemäen kaudella, kun Liitto järjesti 30-vuotisjuhlansa kunniaksi viestin, jonka tunnus oli **Ei mukiloida mummoa, ei varasteta vaarilta**. Se kulki Ivalosta eduskuntatalolle monin eri keinoin yhdistyksestä toiseen kahdessa kuukaudessa, ja puhemies Riitta Uosukainen otti sen lopulta vastaan.

En kysy kuka on nämä historiikit lukenut, mutta koska kaikkien otsikoiden ja alakohtien läpikäymisessä ole mieltä, käyn alkuun läpi teemat, jotka ohitan lyhyesti.

1. Patina lienee tuttu, samoin Liiton viestintä ja digitaaliset valmiudet, joiden läpi käymät muutokset ovat seuranneet media-alan kehitystä hyvin. Omaa lehteä pidetään edelleen tärkeänä, kotisivut on useimmilla yhdistyksillä ja digitaalisuuteen alettiin valmistautua hyvään aikaan koko maassa

2. Kansainvälinen toiminta eli Euroopan yhteisjärjestö tarkoittavat käytännössä edustajan matkustelua ja seurustelua muutaman kerran vuodessa eli suhdetoimintaa ("herrain hömpää"). Eläkeläisiin liittyvä lainsäädäntö ei kuulu EU:n toimivallan piiriin, mutta yleistä kehitystä seurataan. On hyvä tietää, että vuonna 1999 unioni hyväksyi muiden joukossa teemojen lisäksi myös **IÄN yhdeksi syrjintäperusteeksi osana "erilaisuuden hyväksymistä"**. Kansainvälistä yhteistyötä hankaloittaa, että Suomen **poliittisten ideologioiden kentän kattavaa, itsenäisten eläkeläisjärjestöjen sosiaalisen toiminnan verkoston kaltaista rakennetta** ei ole muualla eli oikea kumppanuus ei onnistu.

3. Kurssi- ja lomakeskus Keikkula oli Liiton perustamisen ajan suuri haave, joka vastasi ajankohdan tarpeisiin mukavasti, mutta siihen liittyi toiveajattelua ja suuria tunteita, eikä realismia resurssien osalta. Vuonna 1988 valmistuneesta hankkeesta muodostui lopulta valtavan suuri taloudellinen ongelma, josta eroon pääseminen vei vuosia. Ei ollut otettu riittävästi huomioon sitä, että rakentaminen on kallista, että rakennukset vaativat jatkuvaa hoitoa ja ikääntyessään yhä enemmän korjauksia. Haluttiin seurata aikaa, laajentaa ym. **mutta** tuli vastoinkäymisiä, mm. tekniikan kehitysvauhti ja hinta (atk-laitteet), käyttöasteen väheneminen ja vielä kosteusvahinkoja, eikä **tilanteessa autanut edes, että 2 henkilöä oli tehnyt merkittävät testamentti- lahjoitukset Keikkulan hyväksi. LISÄKSI** ihmisten odotukset vapaa-ajankäytön ja lomailun osalta muuttuivat nopeammin kuin kukaan oli osannut ajatella ja aika ajoi ohi motellitason majoituksesta vaatimusluettelon kasvaessa. Myös sijainti karsi kauempana olleiden piirien ja yhdistysten intoa käyttää paikkaa, koska matkakulut ja -aika olivat liian suuria eikä muita käyttäjiä löydetty tarpeeksi -paikasta oli kovaa vauhtia tulossa vain varsinaissuomalaisen oma leiripaikka. Keikkulan omistuksesta **eroon pääsemisen 2010** vapautti Liitolle käyttövaroja paljon, sillä pahimmillaan se oli vienyt pääosan jäsenmaksutuloista, kun tavoite oli alun perin ollut saavuttaa täysi omavaraisuus.

JOS järjestön on tarkoitus keskittyä vain harrastustoimintaan ja virkistämiseen, riittää yksinkertainen järjestö rakenne ja toiminta, kuten ensimmäisinä vuosikymmeninä voisi katsoa Liitossa tapahtuneen. Liittokokoukset kokosivat edustajia yhteen ja **yhteistyö** muiden kanssa käsitti keskustelutilaisuuksien järjestämistä ja konkreettinen edunvalvonta oli vierasta. Mitä enemmän sitten vähitellen haluttiin **alkaa vaikuttaa eläkeläisten asemaan** ja elinolosuhteisiin, verotukseen, palveluihin tms. sitä enemmän **piti alkaa panostaa aktiiviseen poliittiseen vaikuttamiseen**, jolloin jäsenistö tavallaan jakautuu kahtia. Osa haluaa nauttia osallisen onnesta ja olla mukana vain perustoiminnoissa, ja sitten on niitä, jotka odottavat konkreettista vaikuttamista. Se puolsi piirien perustamista, jotta niille voitiin delegoida osa liiton asioista, mm. koulutustoimintaa. Tässä vaiheessa hieman pääsi yllättämään, miten paljon ja monialaista

asiantuntemusta eläkeasioihin perehtyminen vaatii myös yhdistys tasolla, sillä koko ajan tapahtuu. Oli pysäyttävää tajuta, kuinka paljon lyhyessä on tapahtunut ja miten **monimutkaisesta kokonaisuudesta** on oikeasti kysymys.

TAUSTAA: suomalaisten **ELINAJANODOTE** alkoi vähitellen nousta 1870-luvulla ns. nälkävuosien jälkeen 35-vuodesta ja itsenäisyyden alkuvuosina se oli miehillä 45 ja naisilla 50 vuotta. Itsenäistyessä nostettiin ylimmäksi ihmisiä määrittäväksi mittariksi **KANSALAISUUS** ja siihen liittyi uutena **TASA-ARVOAJATUS, joka sisälsi oletuksen, että ruumiillinen työ on arvokasta ja että henkinen työ on myös oikeaa työtä.** Tästä oli vasemmistolla ja oikeistolla erilaiset, omista lähtökohdistaan poikkeavat painotukset.

Vuonna 1939 astui voimaan **KANSANELÄKELAKI**, joka takasi kaikille samansuuruisen eläkkeen. Sitten sotien jälkeen, jolloin syntyivät ns. **suuret ikäluokat**, alettiin kiinnittää kansalaisten tarpeisiin huomiota ja **kehittää perheille tukitoimia, kuten maksuton kouluruoka, äitiys- ja avustus sekä lastenneuvola.** Ymmärrettiin, että kansalaisten **terveydentila** vaikutti elinajanodotteeseen ja sitä paransi kansalliseksi rokotusohjelmaksi sittemmin kehittynyt ohjelma, jonka aloittivat mm. **tuberkuloosi- ja hinkuyskärokotukset (1941-)** Vasta vuonna **1962** luotu **TYÖELÄKEJÄRJESTELMÄ** otti huomioon väestö- ja ammattiryhmien tarpeita, minkä jälkeen suomalaisen eläketurvan perustan muodostivat työeläkejärjestelmä ja kansaneläke.

Tiivistän paketin **EDUNVALVONTATYÖTÄ**, yhteistyökumppaneita sekä eläkepolitiikassa tapahtuneita muutoksia. Eksaktin lakitekstin tiivistäminen historiikkiin oli vaikeaa ja puheeseen vielä vaikeampaa. Muutoksia on tehty jokaisen hallitusten aikana, joskus jopa joka vuosi. Liiton edunvalvonnan liikkeelle lähtöä olivat hidastaneet oman toiminnan alkukankeus, pysyvän toimipaikan puute ja usein vaihtuva henkilökunta. Liitto tavoitteli alkuun yhteistyötä ”kaikkien samoihin tavoitteisiin pyrkivien toimijoiden kanssa” joita ei ollut monta. Edunvalvonnan tuloksellisuutta heikensi lisäksi järjestöjen erilaisuudesta ja hajanaisuudesta johtuva voimattomuus, ja vei aikaa löytää sellainen yhteistoimintatapa, jossa **kaikki tunsivat saavansa antamallaan panoksella jotain, tahraamatta aatteellista kilpeään.** Jo varhain huomattiin, että pitäisi saada virallisen lausunnonantajan asema, ettei aina tulisi ohitetuksi. Kumppanuuksien tuloksellisuudessa oli eroja, jotka vaikuttivat suhteen laatuun ja kestoön.

Suuri osa edunvalvonnasta tapahtui aluksi yhteistyössä Valtakunnallisten eläkeläisjärjestöjen neuvottelukunnan kanssa, **VENK (1975–2006) joukkovoimaa ja tehokkuutta tavoitellen.** Yhteistyön virallistaminen olisi edellyttänyt järjestäytymistä ja rekisteröitymistä, mutta siihen yksikään liitto ei ollut valmis. Lisäksi toimijoiden tavoitteissa oli suuria eroja, ja jo silloin oli ylös havainto eläkeläisiin liittyvissä asioissa yllättävän suuresta muutosvastarinnasta byrokraattien piirissä. Ajanjaksolla 2002–2004 **VENK** antoi kannanottoja ja lausuntoja, järjesti seminaareja ja neuvottelutilaisuuksia monien sidosryhmien kanssa ja Liitossa myönnettiin, että **tähän ei olisi yksin pystytty.** Erityismaininnan sai kahtena peräkkäisenä vuotena järjestetty Eläkeläisparlamentti, joka oli tuonut yhteistyölle julkisuutta. Lehdistö antoi palstatilaa myös eläkeläisjärjestöjen nostaessa puheenaiheeksi mm. pankkien perimät kohtuuttomat toimitusmaksut. Turhauttavaksi koettiin viranomaisten päätöksenteon taustalla vallinnut välinpitämättömyksi koettu asenne.

Vuonna 1997 Sosiaali- ja terveysministeriön yhteyteen perustettiin **Vanhus- ja eläkeasioiden neuvottelukunta, VANK**, johon valtioneuvosto asettaa jäsenet kolmeksi vuodeksi, ja mukana oli myös **VENK:n** keskuudestaan valitsema edustaja. Uusi neuvottelukunta oli virallinen toimija, ministeriön työryhmä, lakisääteinen neuvottelukunta ja siitä odotettiin todellista vaikutuskanavaa valtiovallan suuntaan, mutta toisin kävi. **Ensimmäisellä kolmevuotiskaudellaan se pystyi tuottamaan yhden selvityksen, ja sen vakinaistaminen oli kangerrellut virkamiesten jarrutuksen takia.**

Vuonna 2000 peräänkuulutettiin eläkeläisten arvostamista ja seniorien osuuden nostamista väestöllistä osuutta vastaavalle tasolle myös yhteiskunnallisissa luottamustehtävissä. Kesällä 2005 julkistettiin Suomen Kansallinen eläkeläisstrategia-raportti, jonka valmisteluun eläkeläisjärjestöt eivät saaneet osallistua. Raportin lopputulemassa todettiin **eläkeläisten olot eivät oleellisesti poikkea muusta väestöstä**, mistä järjestöt olivat eri mieltä.

Vuodesta 2006 alkaen otti tärkeimmän yhteistyöforumin paikan Eläkeläisliittojen etujärjestö ry (**EETU**), joka ei kuitenkaan täysin ohittanut liiton edunvalvontatyötä. **EETU:lla** on jokaisen jäsenen veto-oikeus eli elleivät kaikki ole samaa mieltä, ei aloite etene. Poliittisesti eri taustoihin tukeutuvien järjestöjen yksimielisyyden esteeksi voi ymmärtää nousevan samankaltaisia kompastuskiviä kuin puolueilla niiden laittaessa asioita tärkeysjärjestykseen. Aatteelliset taustat eivät ole hävinneet, vaikka niitä ei aktiivisesti esiin tuodakaan. Eroja on tullut esiin mm. soteuudistuksen yhteydessä **liiton korostaessa kokoomuksen tavoitin mm. valinnanvapautta ja palveluseteliä, mutta muut eivät.**

Järjestön jäsenmäärällä on edelleen edunvalvontatilanteessa merkitystä, ja siksi kasvu on jatkuva tavoite. Suomen 1,23 milj. eläkeläisistä vain n 300 000 eli n 25 % on järjestäytyneet. Näistä n 87 % kuuluu EETUN järjestöihin. Se kertoo tietysti olemassa olevasta jäsenpotentiaalista, mutta myös siitä, että yhdistystoiminnan ”luvatussa maassa” eläke-

läisryhmiä järjestäytyy **monenlaisten eri otsikoiden alle kovin pieninä ryhminä**. Eläkeläisten yhteistyötä ja sen seurauksena edunvalvontaa vaivaa edelleen siis suuri hajanaisuus. EETU:lla ei ole toimitilaa, eikä henkilökuntaa, vaan vastuu hallinnosta ja johtamisesta kiertää vuosittain vuorossa olevan järjestön puheenjohtajalle ja toiminnanjohtajalle. Se on aktiivinen ja antanut runsaasti kannanottoja, jotka löytyvät sen kotisivuilta (2009-) ja kattavat valtavan määrän asioita. **Mielikuva hiljaisista, omaan tilanteeseensa alistuvista eläkeläisistä oli muuttunut**.

Erityisesti maakunta- uudistukseen liittyvä huoli on ollut jo toista vuosikymmentä vahvasti esillä ja saanut aikaan myös runsaasti kannanottoja. **Vuonna 2009** oltiin huolissaan siitä, että ”Osa kunnista ei ole edes turvannut kohtuullisesti lakisääteisiä palveluja ja vaadittiin valtiovaltaa huolehtimaan siitä, että kunnilla on riittävät resurssit lakisääteisten palvelujen tarjoamiseen” **Vuodelta 2012** esimerkkinä on eri aatesuuntien helposti sovittavissa oleva kuntavaaliteema: ”Lähipalvelut on oltava aidosti kaikkien kansalaisten saatavilla ja ne on taattava kuntalaisille ikään ja asuinpaikkaan katsomatta”.

2014 vuosikertomus puhuu eläkeläisille kuuluvien oikeuksien tavoittelemisesta, mutta todettiin myös, että viranomaisten asenne ei seurannut tätä suuntausta. Mm. STM perusti ”Kokeneet ja viisaat” asiantuntijaryhmään, jonka piti ”määrittää niitä tekijöitä, joita on otettava huomioon vanhuspalvelulain toimeenpanossa muuttuvassa toimintaympäristössä sekä ottaa kantaa ja vaikuttaa ikäystävällistä Suomea rakentaviin arvioihin ja asenteisiin” Sinne ei kelpuutettu eläkeläisjärjestön edustajaa. Ryhmä laati lopulta 11 teesiä, jotka löytyvät STM:n sivuilta. Monet niistä muistuttivat uudelleen lämmitetyiltä järjestöjen kannanottoilta, mutta olivat ympäröityinä onntoilla. Tehty johtopäätös: **”Valtionhallinnossa yksi tapa korjata tilannetta voisi olla järjestö-, kansalais- ja vapaaehtoistyöasioiden kokoaminen yhteen** eli selvä uuden työryhmän perustamistarve.

Omanlaistaan hankausta kokoomuspuolueen kohdalla syntyy siitä, että liiton toiminta-ajatusta ei ole vuosikymmenten mittaan oikeastaan muutettu ja missio on suurin piirtein entinen. Sen sijaan kokoomus (ja muut puolueet) seuraa jatkuvasti mielipidetutkimuksia ja trendejä reagoiden niihin herkästi, joten kaikki puolueen kannanotot, ohjelmat ja poliitikkojen ulostulot eivät ole senioreita aina miellyttäneet. Poliitikkojen ymmärtäminen tai tehtyjen päätösten hyväksyminenkin ole aina helppoa, sillä tiedetään, että valitettavasti hallitusohjelman laatimisprosessissa asioilla on vaihtoarvo ja laskettavissa oleva ”hinta”, mistä olisi paljon esimerkkejä. Yleisintä poliitikkojen parissa, puolueesta riippumatta, on kuitenkin eläkeläisistä puhuminen vaalien alla ja vaikeneminen vaalien jälkeen.

Puolueiden henkilöresursseja on vähennetty, ja panostukset on varsinkin kokoomuksessa tehty erityisesti some-viestintään ja visuaaliselle puolelle. Siksi tulon sijaan tulokseen, että **liiton ja paikallisyhdistysten tarjoama yhteistyö on nähtävä puolueille entistä arvokkaampana, sillä tarjotun sähköisen vaali- ym. aineiston sijaan senioreiden yhteydenpito perustuu henkilökohtaisiin kontakteihin, fyysiseen läsnäoloon ja konkreettiseen läheisyyteen**. Ihmiset haluavat, että heitä kuunnellaan ja heille annetaan aikaa. **Sitä ei nettikampanjointi tee**. (Kun kokoomus pääsi hallitukseen vuonna 1987, sillä oli oman ilmoituksensa mukaan 74 986 jäsentä ja se sai vaaleissa 666 326 ääntä (23,13 %). Vuonna 2012 jäsenmääräksi kerrottiin 39 000 ja vaaleissa saatiin 616 841 ääntä, eli jäsenmäärän merkitys oli vaalimenestyksen tekijänä vähentynyt. Sama ilmiö ei koske eläkeläisjärjestöjä, jäsenmäärällä on yhä väliä.)

Kilpailu ihmisten vapaa-ajasta on kiivasta ja kohderyhmien mielialan vaihtelut ovat nopeita. Ongelma on sekin, että **yksilöllisyyttä korostavana aikana yhteisen hyvän määrittäminen** on tullut vaikeaksi ja se on hyvin suhdanneherkkää. Viime vuosikymmenenä on järjestöissä haluttu korostaa eläkeläisten monipuolista roolia kansalaisina: ”eläkeläiset maksavat palveluistaan ja ovat yksi yhteiskunnan merkittävä voimavara kuluttajina, veronmaksajina, isovanhempina, omaishoitajina ja vapaaehtoistoimijoina”. Se on myös jossain määrin mennyt läpi.

ELÄKEPOLITIIKASTA

Suomessa tehdään suuria eläkejärjestelmien muutoksia harvoin, mutta eläkkeitä koskevat asiat ovat suhdanneherkkiä, ja muuttujien määrää on mahdoton ennustaa tai ennakoita. Yhtenä hetkenä tehty hyvältä tuntunut päätös voi osoittautua seurauksiltaan erilaiseksi kuin oli odotettu tai se on voinut jäädä ilman vaikutuksia. Kyse on myös valtavasta laki- ja asetusviidakosta, monen eri viranomaisen toimialaan kuuluvien, lukemattomien nimikkeiden ja muutosten kokonaisuudesta, jonka parissa työskentelee valtava määrä yksityiskohtien asiantuntijoita.

Suomen perustuslaki takaa jokaiselle oikeuden saada perustoimeentulon turvaa mm. työttömyyden, sairauden, työkyvyttömyyden ja vanhuuden aikana, ja yksinkertaisimmillaan eläkepolitiikassa **on kyse toimenpiteistä, jotka kohdentuvat yhden ihmisen tulotason ja elinolojen riittävään turvaamiseen ajanjaksolla, jolloin hän syystä tai toisesta on pysyvästi, tilapäisesti tai osa-aikaisesti työvoiman ulkopuolella**. Kun halutaan kertoa asioista lyhyesti, käytetään

yleensä kappalemääriä ja euroja. Vuonna 1980 eri syistä eläkettä saavien lukumäärä nousi yli miljoonan, mutta vuonna 2021 se oli jo 1,6. Tarkkoja lukuja löytyy monesta lähteestä.

Eläkeläisten kannalta tätä historiikkia edeltänyt aika oli odotuksia herättävää. Monet uudistukset olivat avanneet lisää valinnanmahdollisuuksia tarjoamalla mm. uusia eläkemuotoja, kuten varhennettu vanhuus- ja osa-aikaeläke. Vielä Holkerin hallituksen tavoite oli ollut kohentaa eläketurvaa. Sitten ns. kasinotalouden avulla luotu nousukausi ajoi seinään ja seurasi romahdus. Kun lisäksi Neuvostoliitto hajosi, oli kaikki sekaisin. Maassamme oli **vallinneen nousukauden aikana kasvatettu kansalaisten hyvinvointipalveluja ja erilaisia etuuksia anteliaasti**. Käsitys hyvinvointiin tarvittavista tuista oli kasvanut potenssiin ja lista täydentyi koko ajan. Täydellistä romahdusta seurannut lama vaikutti myös eläkepolitiikan suuntaan ja sitten lamasta selviäminen jatkui ja jatkui kauan. Silloin peräänkuulutettiin kaikkia kansanryhmiä mukaan **valtionalouden tasapainottamistalkoisiin**. Käytännössä pakollinen osallistuminen tarkoitti leikkauksia, sovittujen asioiden peruuntumista, uusista hankkeista luopumista ja yleistä epävarmuutta.

TOIMENPITEITÄ: Vuonna 1992 eläkkeensaajien sairausvakuutusmaksua korotettiin, vaikka (vanhallakaan) maksulla ei saanut samoja palveluja kuin palkansaajat. Vuonna 1993 palkansaajilta alettiin periä työeläke- ja työttömyysvakuutusmaksuja, mikä pienensi tulevan eläkkeen karttumaa. Vuonna 1994 eläkkeiden indeksitarkistus jäädytettiin ja nostettiin yksilöllisen varhais- ja osa-aikaeläkkeiden ikärajoja ensimmäisen kerran.

Suurten ikäluokkien alkaessa lähestyä eläkeikää aihe nousi julkiseen keskusteluun näyttävästi. Hyvinvointivaltion rakentamisen kantavana voimana olleen ryhmän arvostusta alkoi nakertaa uhka, joka ei johtunut sen elinkaaren normaalista etenemisestä, ikääntymisestä vaan siitä, että työelämän jättävien korvaamiseksi tarvittava elementti, syntyvyys oli laskenut. Väestökehityksen jatkuva esilläolo sai päättäjät vähitellen myöntämään iäkkäiden muodostaman väestöryhmän merkityksen, mutta **julkinen keskustelu tarjosi ikääntyville vain näytelmän roiston roolia ja suhtautuminen vanheneviin alkoi muuttua kielteiseen suuntaan**. Puhetta tulossa olevasta ”eläkepommista” pidettiin tahallisen provokaationa ja tavoitteellisen kauhuskenaarion maalaamisena, joka tulisi heti lopettaa. Ei lopetettu. Samankaltaisen kauhistuksen olisin toivonut heräävän silloin, kun vasemmistohallitus sai lakiin kirjattua, että 10 vanhuksen hoitoon pitää olla 7 erityiskoulutettua työntekijää.

Jotkut aiemmin tehdyistä eläkkeistä koskevista muutoksista olivat jo käytännössä osoittautuneet joko yksinkertaisesti liian kalliiksi tai ”talous- ja työvoimapolitiittisen skenaarioiden riskeiksi”. Mm. varhaiseläkkeelle siirtymisen saamasta suuresta suosiosta oli alettu huolestua. Tasapainoon pääsemiseksi piti järjestelmistä löytää uusia säästöjä, eikä yhden asian kuntoon saattaminen estänyt uusia uhkia nousemasta. Oltiin kuin harakka tervassa. **Vuonna 1993** tehtiin merkittävä **valtionosuusjärjestelmän uudistus, jossa ns. kustannusperusteisista valtionosuuksista vaihdettiin laskennallisten osuuksien käyttöön, merkittiin vastuun kuntien asukkaiden palveluista ja hyvinvoinnista siirtämistä valtiolta kunnille**.

Vuosina 1997–2000 tehtiin eläkejärjestelmiin lukuisia muutoksia ehtojen ylä- ja alapäihin, jotka lisäsivät **eriarvoistumista syntymävuoden takia**. Tyypillistä oli, että vaikutusta pehmenettiin tekemällä niistä usein vähitellen, myöhemmin tulevaisuudessa voimaan tulevia, mutta takautuvia heikennyksiä ei sentään tehty. Todellisten vaikutusten arvioiminen tai laskeminen oli vaikeaa siksi, että järjestelmä on loputtoman moniulotteinen ja pirstaleinen. Voimassa olleet ja olevat sokkeloiset eläkejärjestelmät sisältävät lukemattomia osa-alueita, monia erilaisia eläkkeelle jäämisen tai joutumisen syitä, ikä- ja kartuntarajoja, pohja- ja lisäosia sekä indeksijärjestelmän. Ensilukemalta moni muutos kaikkine yksityiskohtineen **vaikuttaa ihan hölmöläisten peiton jatkamiselta**. Yhden osa-alueen avustuksen kohennus voi pienentää toista, muusta syystä myönnettyä etuutta. Esim. kun työeläkkeen laskentatavan muutos alkoi ottaa huomioon 10 viimeisen vuoden ansiotulon entisen 4:n sijaan, oli tulos jokaisella tietysti erilainen. **Samaan aikaan heikennettiin eläkkeiden indeksisuoja, aloitettiin puolisolien leikkaaminen ja työeläkemaksun osuus vähennettiin karttuneesta työeläkkeestä, mutkistuu laskutoimitus entisestään**.

Perustuslakivaliokunnan hyväksyntää vaati aikanaan myös ns. **taitetun indeksin** mukaisen laskentatavan käyttöönotto, jonka taustalla oli vuosina 1977–1995 voimassa ollut ns. TEL-puoliväli indeksi. Siinä molempien eli hinta- ja ansiotason muutosten painoarvo oli 50 %. **Vuonna 1996** eduskunta hyväksyi uuden työeläkkeiden indeksijärjestelmän, jolloin 66 vuotta täyttäneiden eläkkeitä korotetaan indeksillä, johon palkkatason muutos vaikutti 20 % ja hintatason 80 %. Sen piti olla voimassa vain jonkun aikaa. Siihen eivät kuitenkaan ole mitkään sen kumoamisen eteen tehdyistä eläkeläisjärjestöjen monista yrityksistä ole vielä tehonneet. **Vuonna 2022 tilanne muuttui kuitenkin ”pyytämättä ja yllättäen” poikkeuksellisen inflaation takia ja eläkkeisiin on tulossa lähes 7 %:n suuri korotus** juuri tämän järjestelmän takia, jota vastaan oli taisteltu vuodesta 1996 asti.

Talouden raiteilleen saamisessa oman värinsä tuo meillä käyttöön vakiintunut jo 1960-luvun lopulla käyttöön otettu **kolmikantaneuvottelu**, josta ei ole haluttu luopua. **Työntekijäjärjestöt eivät halua heikentää jäsenistönsä palkkojen nousukehitystä, työnantajat eivät halua lisätä yritysten työllistämiskuluja, eikä yksikään poliitikko julkisuuskuvaansa poltinmerkkiä minkään väestöryhmän etujen heikentämisestä. Näiden pitää siten löytää sellainen kompromissi, josta kaikki voisivat selvitä ”kunnialla”.**

2000-luvulla, lähestyvän suurten ikäluokkien eläköitymisen takia herätti huoli työvoiman riittävydestä kiinnittämään huomiota työssä käyvien työkyvyn säilymiseen eli KUNTOOUTUKSEEN, koska sen seurauksena eläkkeelle jäämisikä todennäköisesti luonnollisesti nousisi. Vuonna 2003 eduskunta hyväksyi uudistuspaketin, jonka tavoite oli myöhentää eläkkeelle siirtymistä. Kuntoutuksesta tuli tietyn edellytyksin myös **subjektiivinen oikeus**. (Sosiaaliturvan yleisen järjestämisvelvollisuuden piiriin kuuluvat rahamääräiset etuudet ovat yleensä ns. subjektiivisia oikeuksia, mutta lakisääteisistä ja määrärahasidonnaisista niistä oli vain pieni osa. Siksi uudistus, jonka seurauksena kuntoutuksesta tuli tietyn edellytyksin subjektiivinen oikeus oli hyvä.)

Vuonna 2006 käynnistetyn Kunta ja palvelurakennemuutoksen (PARAS-hanke) tarkoituksena oli muodostaa työssäkäynti- ja asiointialueista vahva kuntarakenne, joka pystyisi tuottamaan kunnan vastuulla olevat peruspalvelut hyvin ja taloudellisesti. PARAS-hanke johti useisiin kuntaliitoksiin, jolloin kuntien määrä laski yli sadalla ja myös järjestöjen pitkään ajamien ja kuntien vapaaehtoistoimin perustettujen vanhusneuvostojen määrä laski. Valtion kunnille palvelujen tuottamiseen antamat avustukset eivät kuitenkaan riittäneet kaikkeen, ja mm. esitys parantaa omaishoitajien asemaa ei edennyt, vaan oli lain hengen vastaisesti paikoin jopa heikentynyt. Tiedetään, että yhtenä syynä velvoitteiden toteutumisen vaihtelevuuteen oli ja on **hankintalaki** ja käyttöön otettu **pakollinen kilpailutus**. Jos ja kun kunta käyttää palveluntarjoajan valintaperusteena halvinta hintaa, kuten oli usein tehty, saattoivat seuraukset olla surulliset. **Avustukset eivät ole korvamerkittyjä**, mikä mahdollistaa niiden käytön muihin kuluihin, ja näin käy usein. Tässä tärkeysjärjestykseen laittamisessa korostuvat puoluepoliittiset erot ja ne ovat jatkuvan taistelun kohteena.

Vuonna 2008 kuntien kalleusryhmät poistettiin, eikä eläkkeensaajan hoito- tai asumistukea luettu eläkkeeksi ja kansalaisille alettiin lähettää työeläkeote vuosittain, mikä mahdollistaa eläkkeen kehityksen seuraamisen. Vuoden 2009 pitkään eläkkeellä olleet ja vanhojen säädösten mukaan eläkkeensä saavat pitivät indeksejä syrjivinä, koska palkkoihin oli tehty suuria korotuksia. Myöhemmin eläköityneiden joukkoon se ei niin paljon vaikuttanut, koska heidän eläkkeensä olivat pitempien työurien takia selvästi paremmat. Eläkeläisten ikähaarukan (50 vuotta) leveys ja olosuhteiden suuri erilaisuus hankaloittivat edunvalvonnan suunnittelua. Eikä asiaa helpottanut eläke- ja sosiaaliturvajärjestelmien sokkeloisuuskaan, mikä vaati yhä enemmän asiantuntijuutta ja ennen kaikkea aikaa.

Vuonna 2011 tuli voimaan TAKUUELÄKE, jota saattoi saada, jos muut eläkkeet max. 824 e. Vuonna 2013 astui voimaan eläkkeen yli 45 000 e ylittävälle osalle 6 % lisävero, ”raippavero”. Vuonna 2016 vero laski 0,15 % ja sitä maksettiin 47 000 e ylittävältä osalta. Tätä voi pitää napeilla pelaamisena, sillä kertyvä tulo on pieni. Asia ei koske suurinta osaa eläkeläisistä, mutta muistuttaa siitä, että jokainen muutos luo uusia ryhmiä, ja aina syntyy myös väliputoajia.

Vuonna 2013 tuntuu alkaneen jatkuva **syntymävuosilla pelailu**, sillä nyt **poistui varhennetulle vanhuuseläkkeelle siirtymismahdollisuus 62-vuotiailta, vuoden 1952 jälkeen syntyneillä.** Vuonna 1965 syntyneistä lähtien **alin vanhuuseläkeikä sidottiin eliniän pitenemiseen, mutta** eläke alkaa karttua jo 17 vuoden iästä lähtien. Kartunta yhdenmuokaistettiin kaikille ikäluokille 1,5 %:n. Vuoden 2025 loppuun asti on 53–62-vuotiailla karttumisprosentti kuitenkin 1,7. He maksavat tältä ajalta myös 1,5 prosenttiyksikköä korkeampaa maksua. Työeläkeuudistus vaikutti jälkeen syntyneiltä sekä työ- että kansaneläkejärjestelmässä. PARAS-hanke oli edennyt takkuillen ja vuoden 2011 jälkeen hallitus keskeytti hankkeen

Vuoden 2017 työeläkeuudistuksen myötä alkoi vanhuuseläkkeen alaikäraja nousta asteittain vuonna 1955 syntyneistä alkaen, ja vuonna 1962 syntyneiden alin eläkeikä on myös kansaneläkelain mukaiseen eläkeikään vuonna 1965 syntyneistä alkaen. **Työmarkkinajärjestöjen viimeksi hyväksymässä eläkeuudistuksessa tuli työeläkkeen alimmaksi vanhuuseläkeikäksi 63 vuotta ja 6 kuukautta vuonna 1956 syntyneillä. Vuonna 1954 ja sitä ennen syntyneet voivat jäädä vanhuuseläkkeelle täytettyään 63 vuotta. Vuonna 1955 ja myöhemmin syntyneillä vanhuuseläkeikä nousee tasaisesti kolme kuukautta vuodessa, kunnes saavutetaan 65 vuoden eläkeikä.** Vuonna 1962–64 syntyneiden vanhuuseläkeiän alarajana on 65 vuotta, ja vuonna 1965 tai sen jälkeen syntyneillä eläkeikä on sidottu elinajan odotukseen. Yläikärajan jälkeen voi jatkaa työntekoa, mutta siitä ei kerry eläkettä.

Helmikuun lopulla 2021, Eläketurvakeskukselta saadun tiedon mukaan suomalaiset siirtyvät työeläkkeelle n. 5 kuukautta myöhemmin kuin edellisenä vuonna keskim. 61,9-v. Myös vanhuuseläkkeelle jäämisen ajankohta myöhentyi.

Keskimääräinen eläköitymisikä on noussut vuosituhannen alusta kolmella vuodella ja ikääntyneiden työllisyysaste on noussut.

MAAKUNTAUUDISTUS. Vuodesta 2005 asti valmisteltu sosiaali- ja terveystalouden uudistustyö, lyhyesti sote-hanke eli kuka järjestää, kuka tuottaa ja kuka rahoittaa julkiset palvelut, oli taas esillä. Keväällä 2019 julkisuuteen nousi yksityisten hoivayhtiöiden laiminlyönnit ja vanhusten kaltoinkohtelu, minkä seurauksena niiden uskottavuus palveluntarjoajina romahti. Tämä kaikki katsottiin kokoomuksen syyksi. **Suurta erimielisyyttä oli lakiin kirjattavaksi halutusta kiinteästä hoitajamitoituksesta, jota kokoomus jäi yksin vastustamaan, mutta ei osannut perustella sitä kaikkia tyydyttävästi.** Lisäksi hankkeen kustannusarviot olivat nousseet huomattavasti alkuperäisestä, joten yli kymmenen vuotta eri hallituskokoonpanoilla valmistellun hankkeen kaatuessa keväällä puutteelliseen valmisteluun kaatui myös hallitus pääministerin hajottamana. Hallituksen hajottamista seurasi eduskuntavaalit, joissa **kokoomukselle kävi huonosti. Järjestöjen tarkastelun kohteeksi uuden hallituskokoonpanon laatiman hallitusohjelmaluonnos.** Pääministeri Rinne kertoi ”valinneensa hallituspohjan, jonka avulla saisi paremmin toteutettua sosialidemokraattien vaalilupaukset”. /Vappusatanen.

Liiton mielestä ”oli jo kiire eläkeläisjärjestöjen päästä mukaan hallituksen ikäohjelman laatimiseen”, mutta ”piti myönteisenä, että hallitusohjelmassa oli otettu tavoitteeksi, että Suomi on jatkossa entistä ikäystävällisempi maa, joka tunnistaa väestön ikääntymisen tuoman yhteiskunnallisen muutoksen ja varautuu siihen. **Se ei huolellisesta muotoilustaan huolimatta sisällä mitään tekoja, joita tarvitaan kuitenkin paljon.**” Rinteen hallitusohjelma piti maakuntien tavoitemäärän 18, mutta kuntalaisten palveluntarjoajiksi ja **-tuottajiksi haluttiin pääasiassa vain julkisen sektorin toimijoita.**

Asioiden eteneminen maan hallituksessa ei ollut yhtään helpompaa kuin ennenkään, ja esitys toisensa jälkeen kohosi hallituksen sisällä vastustusta ja kaatui, kunnes joulukuussa oli kaatumassa myös hallitus mutta lopulta vain pääministeri lähti. YLE:n mukaan oli ”suurta erimielisyyttä siitä, voisiko hallitus käynnistää työllistämiskeinoja, jotka heikentävät ihmisten toimeentuloa, oli kyse sitten ansiosidonnaisen työttömyysturvan porrastamisesta, **eläkeputkesta** tai kotihoidon tuesta”. Uusi Sanna Marinin hallitus muodostui vanhalle pohjalle ja vanha hallitusohjelma jäi voimaan. YLE:n laskelman mukaan puolessa vuodessa hallituksessa oli vaihtunut kahdeksan ministeriä tai salkkujensa sisältö.

Sitten kaaoksen keskellä sote-uudistuksen sanottiin valmistuneen. **”Hyvinvointimaakunniksi”** nimettyjen alueiden määrä oli noussut **22:n** ja laissa esitetyn **”julkisen tarjonnan ensisijaisuuden”** takia yksityiset palveluntarjoajat joutuivat paitsioon. Myös pelastustoimen järjestäminen siirrettiin kunnilta hyvinvointimaakunnille ja esityksen mukaan myös **maakunnissa aiemmin tehtyjä palvelujen ulkoistuksia joudutaan ”ehkä purkamaan pakotetusti”**. Riskinä katsottiin olevan eriarvoisuuden kasvu alueiden välillä ja palvelujen heikkeneminen kaikkialla maassa. Liitossa katsottiin ”Tiukan valtionohjauksen nähtiin rajoittavan sote-maakuntien itsehallintoa, investointeja ja senioriasukkaiden vaikutusmahdollisuuksia, mikä voi johtaa tehottomiin ja epätarkoituksenmukaisiin ratkaisuihin. Nyt maakuntavaalit on pidetty, hyvinvointialueiden valtuustot valittu ja aika levällään tuntuu olevan paljon asioita. Vain rahojen riittämättömyys tuntuu olevan varmaa. Per tämä päivä valtava määrä yksityisiä palveluntarjoajia on sanonut irti hoivasopimukset ja esittää n 30 % korotuksia lähinnä hoitajamitoituksen, muiden henkilöstövaatimusten ja kustannusten nousun takia. Seurauksista tulee mieleen Goethen sanat: täydellisyyttä parempi on kunnan kaos

KORONASTA LYHYESTI Vuosi 2020 sai yllätyskäänteen, kun maiden yhteiseksi ongelmaksi tuli rajat ylittänyt ja arvaamaton covid-19- virus pandemia. Tilanteen outous sai päättäjät ensin hämilleen ja sai tarpeelliseksi nähdyllä valmiuslailla puuttumaan ihmisten liikkumis- ja tapaamisoikeuksiin. Maamme varautuminen tämän kaltaiseen tilanteeseen osoittautui heikoksi, eivätkä mm. olemassa olleet varmuusvarastot riittäneet mihinkään. Hallituksen, ministeriöiden ja terveystalouden kesken oli myös monenlaisia ikäviä reviiropäselvyyksiä, joita puitiin julkisuudessa usein. Riskiryhmän perusjoukko olivat 70 vuotta täyttäneet, mutta ”virukselle altistumista lisäävien tekijöiden” luettelo kasvoi päivä päivältä pitemmäksi ja vahvistui tunne, että jokaisella oli ehkä useampiakin altistumista lisäävä tekijä, eikä se tuntunut hyvältä. Uusimaa eristettiin, kynnelle kykenevät siirtyivät maaseudulle, kesäasunnoilleen tms. Ulkomaille olleita kyyditettiin kiireellä kotimaahan, koska tilanne muualla oli vähintäänkin yhtä huono. 70 vuotta täyttäneiden tilanne sai kohtuuttomia piirteitä, kun monien laitosten ja palvelutalojen koronaehtojesen oma tulkinta sai aikaan mitä uskomattomampia muotoja ja suurta voimattomuuden tunnetta, joka on hyvin muistissa. Pitkän eristäytymisen kaikki seuraukset eivät ole tiedossa. Mutta liiton kentän osalta alkaa olla:

PIIREISTÄ JA YHDISTYKSISTÄ

Kannaltani oli hankalaa, että olin jo syksyllä 2019 käynyt perusteellisesti läpi kaikkien niiden yhdistysten kotisivut, joilla sellainen oli ja kirjoitin sen perusteella kuvauksen yhdistysten aivan uskomattomasta, mykistävään toiminnan

kirjosta. Koronan alettua kaikki loppui kuin seinään. Kaikki suunnitelmat peruttiin, osa sulki kotisivut kokonaan ja tilanne oli hankala, eikä mistään tahtonut saada tietoa. Ilahduttavaa kuitenkin oli, että pikkuhiljaa alkoi eri puolella Suomea, yhdistys toisensa jälkeen keksiä mitä mielikuvituksellisimpia hankkeita, joita rajoituksia noudattaen voitiin järjestää. Olosuhteet eri puolilla Suomea vaihteleva valtavasti ja maaseudun ja kaupungin yhdistysten tarjonnassa on muutenkin paljon eroja. Käyttöön otettiin monenlaisia etätapaamisia ja ulkona tapahtuvaa toimintaa mutta runsaasti myös erilaisia hyväntekeväisyys- ja auttamistoimintoja kehitettiin eristyksessä olevien mielentilaa ja oloa helpottamaan. Toiminnan kehittäminen ja palautuminen oli vaikuttavaa.

Paikallisyhdistykset ovat kooltaan erilaisia, toiminnoiltaan vahvasti omaleimaisia, jäsenistään ja järjestörutiineistaan hyvin huolehtivia. Useimmat ovat lisäksi aloitteellisia ja aktiivisia ja aloitteellisia alueellisessa yhteistyössä niin yksin kuin yhdessä muiden kanssa. Yhdistykset ovat olleet mm. kuntien avustusten osalta hyvin eriarvoisissa asemissa. Kaikki eivät ole saaneet toimintatukea, eikä kaikilla ole ollut kokoontumispaikkoja. Lama-ajan myönteisenä vaikutuksena on kuitenkin pidettävä sitä, että se lisäsi jäsenistön kiinnostusta ja intoa kunnalliseen vaikuttamiseen ja ehdokkaita kunnallisvaaleihin saatiin helpommin kuin ennen. Valtuutettujen lisäksi kasvoi (viimeksi 88) varavaltuutettujen (40), samoin lautakunnissa istuvien ja vanhusneuvostoissa olevien määrä. Talouttaan turvatakseen piirit ja yhdistykset harrastavat myös omaa varainhankintaa. Suurin osa senioriliiton yhdistyksistä pyörittää kuitenkin toimintaansa pienen jäsenmaksutulon lisäksi kahvi- ja arpajaistuotoin, mutta pystyy silti järjestämään valtavan määrän kohtauksia ja tavoittaa suuren määrän eläkeläisiä.

Vuodesta toiseen yhdistyksissä järjestetään perinteisiä henkisen ja ruumiillisen vireyden ylläpitämiseksi toivottuja ja tarpeelliseksi nähtyjä aktiviteetteja, joilla on myös yksinäisyyttä ehkäisevä vaikutus. Jo varhain useat yhdistykset ottivat ohjelmaansa monimuotoista ystäväpalvelua ja vapaaehtoistyötä, jolloin omalla toiminnalla katsottiin täydennettävän julkisen sektorin palveluihin jättämiä aukkoja. Siksi toimintaa pidetään myös sosiaalisen toiminnan verkoston täydentäjänä. Maantiede vaikuttaa luonnollisesti laajassa maassa moniin yhdistysten toiminnan vaihtoehtoihin. Yhdistysten toimintoja tutkiessa ei voi olla ihastelematta tarjonnan kekseliäisyyttä, asenteesta heijastuvaa lämpöä ja kannustusta. Paikallisen kerho- ja klubitoinnin sisältö on vaihdellut sukututkimus- ja vesivoimistelukerhoista talous-, sijoitus- ja käsityökerhoihin. Suosittelevat mm. eri kesätapahtumat, itsenäisyyspäivän ja pikkujoulujen vietto, retket, digiapu ja ulkomaan matkatkin.

Liiton projekteilla on hyvät puolensa, mutta riskinä on, että ne määrittävät hyvin pitkälti sitä, mihin yhdistyksen voimavarat käytetään, sillä niitä on rajallisesti. Joidenkin yhdistysten keski-ikä voi olla yli 80 vuotta ja omat järjestämistoiveet ovat silloin ensi sijalla. Vanhusten yksinäisyys ja sen ehkäiseminen ovat aikaansaaneet vapaaehtoisen ystävätoiminnan järjestämisen suosion kasvun. Järjestöjen organisoima ystävävälitys koulutettuine vapaaehtoisineen on saavuttanut vakiintuneen aseman. Se on kuitenkin myös luonut kilpailua niukoista voimavaroista eli rahasta ja teki-joistä. Mukaan on tullut myös markkinaraon löytäneitä yrityssektorin edustajia, ja palvelua voi myös ostaa.

Liiton kohdalla eivät julkiset tuet muodosta enää niin suurta osuutta kokonaisrahoituksesta kuin muilla eläkeläisliitoilla. Talous nojaa kuitenkin edelleen merkittävältä osalta erikseen haettavaan julkisiin yleis- ja hankeavustuksiin, joita myöntää sosiaali- ja terveysministeriön alainen STEA. Jäsenyhdistyksiltä perittävien jäsenmaksujen määrä oli vuonna 2021 liiton taloudessa yhtä suuri kuin STEA:lta saatava yleisavustus. Talouden puolella huolen aiheena ovat tällä hetkellä epävarmaksi tulleet veikkausvoittovarot, niiden suuruus, mahdolliset muutokset ja tulevaisuus. Tilanne on ollut monien myllerrysten ja vaikutusyritysten kohteena. Niiden kautta tulevia avustuksia, joudutaan jatkossakin jännittämään vuosi kerrallaan. Viimeisimpänä on ollut esillä niiden siirtäminen valtion budjettiin ja sosiaali- ja terveysministeriön valvontaan. Silloin myös jakoperusteita tullaan arvioimaan uudestaan.

Liiton keskeisiä tavoitteita ovat olleet: Omaishoitajien asema. Tasa-arvoinen kohtelu muiden väestöryhmien kanssa. Eläkkeiden verotus työn verotuksen kanssa samalle tasolle. Eläkeläisköyhyyden vähentäminen, ostokyvyn turvaaminen. Laitosvaltaisuuden vähentäminen ja kotipalvelujen turvaaminen. Valinnanvapaus ja mm. palveluseteli. Kotitalousvähennyksen parantaminen. Vanhusneuvostojen aseman vahvistaminen.

Yleisesti ottaen on vaadittu myös KELA:n toimintojen parantamista, järjestelmän selkeyttämistä ja palvelujen saamista yhdeltä luukulta

Eläkkeen määräytymisen muutoksia ja eläkeläisiin vaikuttaneita keskeisiä päätöksiä

1939 kansaneläkelaki

1964 työeläkelaki

1975 veikkausvoittorahoista (RAY) ja joiltain kunnilta avustuksia eläkeläisjärjestöille

1975 varhennettu vanhuus- ja osa-aikaeläke mahdollisuus

1992 korotettu sairausvakuutusmaksu, vaikka maksulla ei saanut samoja palveluja kuin palkansaajat.

1993 valtionosuusuudistus, jossa vastuun asukkaiden palveluista ja hyvinvoinnista siirtämistä valtiolta kunnille ja palkansaajilta alettiin periä työeläke- ja työttömyysvakuutusmaksuja, mikä pienensi tulevan eläkkeensä karttumaa.

1994 maksussa olleiden eläkkeiden indeksitarkistus jäädytettiin ja nostettiin ensimmäisen kerran yksilöllisen varhais- ja osa-aikaeläkkeiden ikärajoja.

1996 työeläkkeiden indeksijärjestelmän, jossa palkkojen painoarvo oli 20 % ja hintatason muutoksen 80 %

2002 huomio kuntoutukseen, josta tuli tietyin edellytyksin subjektiivinen oikeus

2003 TYÖELÄMÄUUDISTUS tavoitteena myöhentää eläkkeelle siirtymistä. Kiireettömille hoidoille ja tutkimuksille määrääjat eli HOITOTAKUU parantamaan palvelujen saatavuutta ja lyhentämään leikkausjonoja.

2005 eläkeikä joustavaksi välillä 63–68 v ja kartunta alettiin laskea työansioiden perusteella 18 vuoden iästä, eläkkeen rinnalla tehty työ ja tietyt palkattomat sosiaalietuusajat alkoivat kartuttaa eläkettä. Kartunta oli yli 63 v iässä kertyneistä ansioista 4,5 %, ikävuosien 53 ja 63 välillä 1,9 % ja lykkäyskorotus +0,4 %/kk sai 68 v iästä. Työeläkeindeksiä alettiin soveltaa kaikkiin eläkkeisiin.

2006 uudistuksen toinen vaihe muutti laskentatapaa: 50 v iästä lähtien kartunta oli 1,3 % 63 vuoden ikään asti. Tulevan ajan ansio laskettiin siirtymäajan jälkeen viiden eläketapahtumaa edeltävän vuoden ansioista.

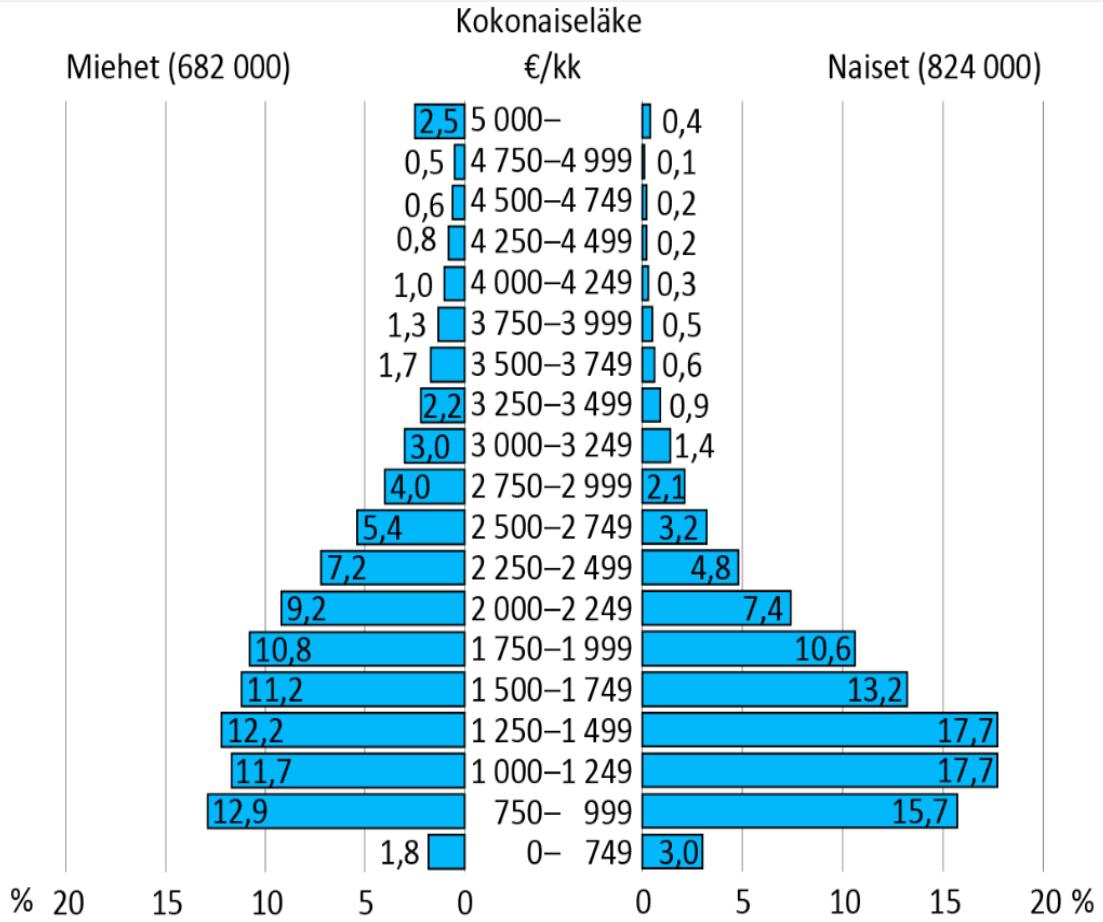
2006 Kunta- ja palvelurakennemuutoksen - PARAS-hanke - ajatus oli muodostaa työssäkäynti- ja asiointialueista rakenne, joka pystyisi tuottamaan kunnan vastuulla olevat peruspalvelut hyvin ja taloudellisesti.

2008 lähetettiin työeläkeote kotiin vuosittain, kuntien kalleusryhmät poistettiin, eikä eläkkeensaajan hoito- tai asumistukea luettu eläkkeeksi.

2010 alkaviin eläkeisiin ELINAIKAKERROIN kannustukseksi jatkamaan työssä pitempään.

2011 siihen liitettiin TAKUUELÄKE-järjestelmä, joka turvaisi vähimmäiseläkkeen 2022 loppuun 885,63 e/kk, jos muut omat eläkkeet korkeintaan 878, 47 e/kk. Täyden eläkkeen saa, jos ei ole muita eläkkeitä. Siihen eivät vaikuta mm. pääomatulot, omaisuus tai kunnan maksama omaishoidon tuki. Vuonna 2022 takuueläkkeen määrä otetaan asumistuessa huomioon veroja vähentämättä

2017 vanhuuseläkkeen alaikäraja alkoi nousta asteittain vuonna 1955 syntyneistä alkaen, ja vuonna 1962 syntyneiden alin eläkeikä on jatkossa 65 vuotta. Vuonna 1965 syntyneistä lähtien alin vanhuuseläkeikä sidottiin eliniän pitenemiseen, ja eläkettä karttuu 17 vuoden iästä lähtien. Karttuma kaikille ikäluokille 1,5 %:n.

Kuvio ei sisällä osittaista vanhuuseläkettä tai osa-aikaeläkettä saavia.